

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji.

Dne 23., 24. in 25. aprila vršila se je na Dunaju odborova seja »Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji« spojena z intervencijo v posameznih parlamentarnih klubih in pri vladi. Seji so prisostvovali: predsednik St. Novák (Krakov), podpredsednika M. Hajny (Jankovice) in P. Skalicky (Usty na Labi), odborniki Marvan Jakymowsky (Stanistow), L. Jelenc (Ljubljana), B. Skála (Vysočani), J. B. Szado (Krakov), dalje gosta dr. Kanarek (Krakov) in J. Ludvíček iz Dunaja; kot časten gost se je udeležil seje državnozbornski poslanec tovariš Al. Konečný. Opravičila sta se A. Gebauerova iz Kroměříža G. Stalmach iz Kunčic in Gangl iz Idrije.

Predsednik St. Nowak se spominja najprej smrti češkega pedagoga Sokola, enega prvih glasnikov slovanske vzajemnosti. Spomin njegov bo vedno živel med slovanskimi vzgojitelji! Obitelji umrlega se pošlje sožalno pismo. Nadalje opravičuje predsednik delavnost Zveze s tem, da je nevarno obolet tajnik J. Robak. A ker ima predsednik sam dosti dela v lastni organizaciji, se ni mogel popolnoma posvetiti delu za Zvezo. Ker je tajnik Robak uvidel, da ga bo bolezen zadrževala tudi nadalje od dela, je odložil tajništvo. Odbor je vzel z obžalovanjem odpoved na znanje, ter poveril tajniške posle do prihodnjega Zveznega delegacijskega zborovanja tov. J. Bron. Szado (Krakov, Plac Szczepanski št. 3.)

I. Priprave za parlamentarno akcijo skupno z »Nemško učiteljsko zvezo« za Avstrijo in »Zvezo meščanskih učiteljev v Avstriji«. Nato pride v debato predloga glede izpremembe § 55. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869. in glede sanacije deželnih financ. Debate so se ude-

ležili vsi navzoči. Določilo se je, da je treba v tem vprašanju sporazuma in dogovora z nemškimi tovariši, da bo nastop učiteljstva enoten. Nemška učiteljska zveza stoji na stališču, da naj se izenačijo učiteljski prijemki s plačami državnega uradništva prvih štirih činovnih razredov, med tem ko je zavzelo zborovanje delegata »Slovanske učiteljske zveze« na zborovanju v Luchačovicah širše stališče in zahtevalo regulacijo učiteljskih plač v ti smeri, kakor jo imajo državni uradniki z dovršeno srednješolsko naobrazbo. Ako bi v tem vprašanju ne došlo do sporazuma, naj se pa predloži splošna zahteva, da se izpremeni § 55. v smislu učiteljskih zahtev. Glede sanacije deželnih financ naj se pospeši kar najbrže rešitev teh predlog v finančnem odseku, kakor tudi v plenu. Začasno so bile sklenjene intervencije pri ministrskem predsedniku grofu Stürgkhu in naučnem ministru dr. Hussareku, dalje intervencije v vseh parlamentarnih klubih. Glede znižanja voznih cen po vseh železnicah za učiteljstvo, so pojasnili češki zastopniki, kar so že storili v tem vprašanju v železniškem odseku in pododseku. Sklene se, intervenirati pri železniškem ministru vit. Forsterju, v železniškem odseku in pri posameznih članih odseka, posebno pri članih pododseka. Deputacija naj bi bila skupna, torej slovanske zveze in obeh nemških zvez, ki naj bi intervenirale pri vladi in v parlamentarnih klubih. Izreče se zahvala poslancu dr. Al. Kolessi povodom povodom zadnje intervencije tov. Skalického in Skale.

V dolgi popoldanski debati se je obravnavalo vprašanje velikega demonstrativnega shoda vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju, a sklep se je odložil, da se doseže sporazum z nemškimi organizacijami.

2. Izjava o regulaciji materialnega položaja učiteljstva. Sklene se objaviti in iz-

ročiti vsem parlamentarnim klubom naslednjo izjavo:

»Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji« konstatira z največjim ogorčenjem vsega učiteljstva, da sedaj v veliki večini še niso rešene učiteljske zahteve glede izboljšanja materialnega položaja učiteljstva, da se izpolnitev teh zahtev vedno bolj oddaljuje; zato pa izjavlja vsem članom državnega zbora brez razlike strank in narodnosti najnujnejšo zahtevo, da se z največjo naglico rešijo predlogi, ki se nanašajo na ureditev sedaj nevdržljivih materialnih razmer ljudskošolskega učiteljstva. Obenem pa Zveza pričakuje od državnega zbora, da se ta v najkrajšem času pobriga za to, da bodo mogla kraljestva in kronovine zastopane v državnem zboru ugoditi upravičenim enotnim zahtevam učiteljstva v najkrajšem času, da bi mogle izpolniti vse svoje dolžnosti do šolstva in sploh vseh kulturnih potreb.

3. Šolsko vprašanje v Šleziji. Tov. M. Hajny poroča, da je naprosil tov. G. Stalmacha, da ta sestavi spomenico o šolskih razmerah v Šleziji. Prečita dopis tov. Stalmacha, ki javlja, da je v danem položaju težko sestaviti spomenico o šolskih razmerah v Šleziji tako, da bi bilo v kratkem in takoj človeku, ki ni informiran o šlezjskih zadevah, razumljivo. Za informacijo poroča le najvažnejše, da se uvidi, kako je došlo do predloga glede izpremembe šolskega zakona, po kateri se uvede splošna germanizacija šolstva. Starejši šleski učitelji, ki so končali svoje študije na nemških zavodih, imajo zrelostne in usposobljenostne izpite za češke in nemške šole in to za vse predmete. Njih aprobacija se glasi: Ist zum selbstständigen Lehramte an Schulen mit deutscher und böhmischer Sprache befähigt. Temeljem te aprobacije

nastavile so poedine občine s češko večino samo češke učitelje aprobirane v obeh jezikih. Vsled tega je deželni odbor predložil izpremembo zakona. Pri definitivnem nameščanju se v Šleziji doslej postopa tako: Iz došlih prošelj sestavi krajni šolski svet terno (zakon pravi: nasvet) in jo predloži občinskemu svetu. Ta jo ali sprejme, izpremeni, ali pa sestavi novo in pošlje okrajnemu šolskemu svetu, ki s svojim poročilom odda akt deželnemu odboru s predlogom, katerega kompetenta priporoča za imenovanje. Kakor okrajni šolski svet, tako je vezan tudi deželni odbor na terno predlog. (Temeljem zakona z dne 6. februarja 1901 § 9. al 42: »Die Bezirks-schulbehörde leitet den Ernennungsvorschlag unter Beifügung des einigen Gutachtens an den Landesaussschuß, welchem innerhalb des Ternovorschlagges unter möglichster Berücksichtigung der Reihenfolge der von der Schulgemeinde vorgeschlagenen das Ernennungsrecht zusteht u. welcher den Ernennungsakt an den Landesschulrat zur weiteren Veranlassung leitet«.) Deželni šolski svet sestavi na to dekret o imenovanju. V tem paragrafu kakor v vsem zakonu sploh ni niti najmanjšega določila, ki bi odločalo narodnost. D bi pa deželni odbor ne imel vezanih rok, se je predložila naslednja izprememba § 9. »Die Bezirksschulräte leiten den Ernennungsvorschlag unter Beifügung ihres eigenen Gutachtens an den Landesaussschuß, welchem das Ernennungsrecht zusteht. a) Derselbe hat sich in der Regel an die von der Schulgemeinde vorgeschlagenen Lehrpersonen zu halten und kann nur ausnahmsweise über diesen Vorschlag hinausgehen, wenn sich aus der Aktenlage ergibt, dass berechnigte, insbesondere nationale Schulinteressen in dem erstatteten Ternovorschlag ganz unberücksichtigt gelassen wurden, oder b) wenn denselben die offenkundige Absicht zu entnehmen ist, das Ernennungsrecht

LISTEK.

Mednarodni jezik Ido.

(V odgovor.)

Gospod kritik »Slov. Naroda«, ki mu je bila moja »Učna knjiga« v oceno predložena, je storil kratkomalo to-le sodbo: mednarodni jezik — umetni jezik — je utopija, igrača. — Tako se sodi pri nas čisto o kulturnih problemih! Kot glavna napaka mednarodnega jezika se seveda smatra njegova umetna konstrukcija, zakaj nekateri filologi vidijo v jezikih organizme ali vsaj produkte organskega razvoja, kar pa menda ni res, ampak oni so le produkti socialnega razvoja, in le govor kot tak je funkcija organizma.

Nekoliko umetnosti nahajamo v vsakem knjižnem jeziku, ne izvzemši klasične grščine in latinščine. Naši narodni nasprotniki — med njimi tudi Slovenci — smatrajo našo pismo slovenščino za umetni jezik. Nimajo li nekoliko prav? Dotični gospod vrže Volapük, Espe-

ranto in Ido vse v en koš ter omenja, da so se v vsakem stoletju našli čudaki, peča, oči se s problemom mednarodnega jezika. Baš to dejstvo nam jasno priča, da se je čutila potreba po mednarodnem jeziku vedno bolj, odkar je zbledela veljava latinščine kot takega jezika. Ko bi bil Volapük nekoliko bolj srečno sestavljen, bi gotovo že danes igral važno vlogo kot posredovalen jezik med narodi. Tako pa, ker ni bil osnovan na pravem temelju, je propadel zaradi vzrokov, ležečih v njem samem. Vendar se je že Volapük mnogo praktično rabil, še bolj Esperanto, in sedaj tudi že Ido, ki se od slednjega le malo razlikuje.

Besedni zaklad Ida je sestavljen iz šest glavnih evropskih jezikov po principu največje mednarodnosti. Torej se v njem ne nahaja izumljenih besed, ampak vse imajo svoj izvir v naravnih jezikih. Kdor se n. pr. v mladosti priuči Idu, si pri svoji s tem precejšen germansko-romansko besedni zaklad, ki mu more pozneje pri učenju kateregakoli narodnega jezika izborna služiti. Umeten je jezik le v slov-

niški konstrukciji, ker je njegova slovnica kolikor mogoče enostavna, in ker pravila ne trpe izjem. Zaradi tega je jezik seve jako lahek, praktičen, logičen in v izražanju misli sposobnejši, nego marsikateri današnji knjižni jezik. — Za tiste, ki imajo osebno mržnjo do umetnih jezikov, napišem te-le besede: »Čung, čang čin čen čon.« Cenjeni bralec se bo gotovo nasmehnil ter vprašal: »Kaka spaka pa je to?« No, to so besede naravnega (!) kitajskega jezika in pomenjajo po našem: »Vsi visoki uradniki se izprehajajo na vrtu.« V Idu se pa ta stavek glasi: »Omna alta oficisti promneas en la gardeno.« Sedaj pa primerjajte stavke in sodite, kateri se vam zdi umeten in čuden in kateri bolj naraven! Vsak naroden jezik, ki se ga učimo, se nam zdi izprva umeten in nenaraven, in šele, ko se mu po dolgih in mučnih vajah nekoliko privadimo, nam postane naraven.

Mednarodni jezik pa tudi ni utopija, kaj takega zahteva že potreba sedanje dobe in današnji vedno rastoči mednarodni promet. Saj na primer izobraže-

nim Slovencem že ne zadostuje več znanje slovenščine in nemščine, zakaj priporočajo se poleg glavnih slovanskih jezikov tudi še: italijanščina, francoščina in angleščina. Blagor mu, kdor ima v mladosti čas in priložnost, učiti se jezikov, toda kaj pa trgovec, obrtnik in delavec, ki se imajo že v zgodnji mladosti pečati s praktičnimi stvarmi, ki so za obstanek kakega naroda gotovo najvažnejšega pomena? Se li morejo ti tudi izlaska naučiti več jezikov? Za te sloje na primer bi bilo lahko priučljiv mednarodni jezik eminentne važnosti.

Nekateri menijo, da bo kdaj uvedena francoščina kot občni svetovni jezik. To so samo pobožne želje, ki se jim iz umevnih vzrokov (razlogov) protivijo drugi veliki narodi. Sicer vse spoštovanje lepi francoščini in Francozom, ki se kot dalekovidni in praktični ljudje v prvi vrsti štejejo za navdušene pionirje mednarodnega jezika! Nemški, francoski in drugi filologi, filozofje, zdravniki itd. se ne sramujejo na javnih zborovanjih govoriti in predavati v umetnem jeziku Ido. Pred par meseci je

des Landesausschusses mehr, als es das Gesetz bestimmt, einzutchränken». Ta izprememba se je vsled velikega odpora slovanskih poslancev stilizirala sicer drugače, a smisel je ostala ista. Druga izprememba se tiče § 13 istega zakona, ki dozda slovi:

»Ueber die Errichtung neuer und die Erweiterung bestehender Schulen entscheidet der Landesschulrat nach Einvernahme des Landesasschusses. Dem vollzugs einer auf Errichtung oder Erweiterung lautenden Entscheidung hat die Beistellung entsprechender Schullokalitäten vorauszugehen«. Po novem zakonu se ti določbi doda še sledeče: »Ebenso hat der Landesschulrat über Antrag dr Schulgemeinde und Zustimmung der Majorität gemeindeangehöriger Eltern, deren Kinder die Ortsschule besuchen einerseits, sowie des Landes ausschusses andererseits zu entscheiden, ob an einer Schule mit Rücksicht auf die in einzelnen Schulgemeinden betehenden sprachlichen Verhältnisse zweckgründlicherer Unterrichtserteilung in einer zweiten Landessprache über das durch den landesschulrätlichen Erlass vom 16. Jänner 1873, Z. 3502 ex 1872 vorgeschriebene Stundenausmass hinausgegangen werden soll. Wo eine derartige Erhöhung des Stundenausmasses bereits besteht, kann sie über Antrag und Zustimmung der erwähnten Faktoren wieder aufgehoben werden.«

Z uzakonjenjem te predloge bi se izpremenile vse slovanske šole na mah v utrakvistične ker bi bilo nemškim zavodom lahko poiskati v vsaki občini nekaj mož, ki bi podali zahtevo, da naj se v ljudski šoli posveti večja pozornost nemške-mu jeziku. Izpodbijanje te naredbe je torej jako težavno, ali pa skoro nemogoče. Zato pa je treba v pravem času podvzeti primernih korakov v tem vprašanju. Tov. B. Skala povdarja, da je kriva vseh nevarnosti za slovansko šolstvo v Šleziji zloglasna Zenykova odredba, ki podpira splošno germanizacijo, a obenem podpihuje češko-poljski šolski spor. Edina odpomoč je, da se združijo Poljaki in Čehi ter skupno zahtevajo odprave Zeynkove naredbe, da bo mogoče slovansko mladež odgajati v materinskem jeziku. Sklene se, da naj tov. Stalmach sestavi obširno ssomenico z izrečno zahtevo glede odprave Zeynkove naredbe. Daljše korake pa podvzame predsedstvo zveze.

4. Češko šolstvo v Nižji Avstriji. Ko je začel poročati o češkem šolstvu v Dolnji Avstriji tov. Jan Ludvíček, dospeli so zastopniki nemške učiteljske zveze za Avstriji. Vsled tega se je ta referat prekinil in preložil na poznejši čas.

(Dalje prihodnjič.)

Naši otroci.

Oton Rühle je pred kratkim izdal študijo o proletarskem otroku, ki pretresljivo slika bedo delavske mladine. Pisatelj se opira pretežno na številke iz Nemčije in riše predvsem nemške razmere; ampak če je trpljenje delavskega otroka v Nemčiji kakor trpljenje v vicah, je usoda mlade-

ga proletarskega rodu v Avstriji — peklo. Zato velja strahotna slika, ki jo podaja Rühle, še v izdatno hujši meri tudi za Avstrijo.

Križev pot proletarskega otroka se začneja že v maternem telesu: betlehemsko moritev provzroča kapitalistična družba nad proletarskimi otroci, še preden so rojeni. Od tisoč porodov bolniškemu zavarovanju podvrženih delavk je v Nemčiji 156 splavov. Preden uzro solnčno luč,okusijo proletarski otroci glad, ki jih spremlja vse življenje, preden se njih pljuča napijo božjega zraka, jih zamore otrovni plini, ki jih vsrkavajo nosne matere. Zaradi nezadostne prehrane delavk-mater, zaradi pregnanega dela, ki ga opravljajo, zaradi strupenih hlapov, ki jih vsesavajo, umirajo proletarski otroci že v maternem telesu, ali pa prihajajo na svet slabiči, brez življenjske sile, obsojeni na neizogiben pogin, preden se izteko njih leta. — V Švici pride povprečno 3,9 odstotkov otrok mrtvih na svet, otrok fabriških delavk pa je 8,2 odstotkov mrtvo rojenih. V posameznih strokah, n. pr. v industrijah s svincom in živim srebrom ali pa v tobačni industriji so številke še bolj strašne. Kakor v Švici je tudi v ostalih deželah število mrtvorojenih proletarskih otrok nerazmerno visoko; na Angleškem n. pr. je 35 delavk v svinčeni industriji imelo 90 negodnih porodov.

Od rojstva šibkim in bolehnim proletarskim otrokom preti od prvega trenutka, ko ugledajo luč sveta, nova nevarnost — smrt iz mlečnega lončka. Pod šibo kapitalistične tlake zanemarjajo proletarske matere svoje otroke, v času, ko so skrbne izreje najbolj potrebni. Odtod velikanška umrljivost dojenčev v industrijskih deželah pod strahovlado razvitega kapitalizma! V Chemnitzu se je vzpela umrljivost dojenčev na 78,8 odstotkov vseh živorojenih otrok. V Brombergu na 76 odstotkov. V Gradcu je umrljivost otrok v imovitih slojih enaka ničli, v srednjih slojih prebivalstva znaša 4,2 odstotke, v delavskih plasteh poskoči na 35,9 odstotkov, v najsiromakejših celo na 59 odstotkov.

Proletarski otroci, ki so ušli smrtonosnim nevarnostim dojenške dobe, so obdani od drugih nevarnosti, ki jim strežejo po življenju. V rasti in v teži zaostajajo za otroci imovitih razredov. Po preiskavah švedskega fiziologa Axel Keya so proletarski otroci v starosti od 8 do 10 let za 6 centimetrov, v starosti od 11 do 15 let za 5 centimetrov manjši od meščanskih otrok; pri deklicah v enaki starosti znaša razloček 3 centimetre. Razloček v teži med proletarskimi in meščanskimi otroci znaša pri dečkih od 8 do 10 let do 5 kilogramov, pri deklicah do 3 kilograma. Enake rezultate je pokazala preiskava dr. Geißlerja v Freibergu.

V Berlinu je konstatiral mestni zdravnik dr. Bernhard, da je le 42,7 odstotkov dečkov in le 39,1 odstotkov deklic njegovega šolskega okoliša zadostno prehranjenih.

Zaradi slabotnega telesnega razvika plenijo težke bolezni najnebrzdanejša med

pa so ravno letos uvedli še v sledečih deželah: Dansko, Malta, Kitajsko in v peterih ameriških državah. Tudi na Angleškem se že resno tla za nje pripravljajo. H koncu še to-le: Mene se morda pač napada, ker sem le ljudskošolski učitelj, ki mu nekateri ne dovolijo sodbe v jezikoslovnih vprašanjih. Saj je nekdo celo dejal: »Ko bi bil spisal 'Učno knjigo' kak akademsko naobraženi, bi jo še uvaževal, a ker ji je avtor le učitelj! ... Tako torej! Kar se pa tiče časa, ki sem ga bil z dobrim namenom porabil za spisanje slovnice, pa pripominjam, da poleg tega gotovo nisem zanemarjal svojih narodnih dolžnosti, ki mi čestokrat prinašajo še brce, zapostavljenje in druge prijetnosti od strani nemških nacionalcev. V takih odnošajih je človeku treba gotovo veliko idealizma, da more še vztrajati na svojem mestu! Šent Vid pod Juno na Koroškem, dne 22. aprila 1912. Jakob Kovačič, nadučitelj.

Priporočajte in širite naš list!

proletarsko mladino. Šolski zdravnik v Vilkovu je dognal, da je 94,3 odstotkov preiskanih otrok obremenjenih z boleznijo ali pa pohabljenih. Jako pogoste so med proletarskimi otroci ušesne bolezni, črna senca kužnih bolezni. Jecljanje je škrofulozi, stanovalki mračnih kleti, tik za petami. Od 7 slepih otrok je 6 ubožnih. Slepota je navadno posledica legarja, ošpic in škrlatinke ali pa nezgod, ki so jim proletarski otroci, brez nadzorstva sami sebi prepuščeni, mnogo bolj izpostavljeni.

Strahotna je oblast jetike nad otroci nemškega proletariata. 25 odstotkov umrljivosti med šolsko mladino je pripisati tuberkulozi, ki raste iz nezadostne hrane in nezdravih stanovanj.

Nič manj strašno ni število pohabljenih proletarskih otrok. Leta 1906 in 1907 so v Nemčiji našli 89.782 mladih pohabljenecv, po ogromni večini proletarskega rodu. Enaka je z gluhonemimi in slaboumnimi otroci; Damaschke jih je v Nemčiji našel 70.000. Slaboumnost je pogosto posledica kužnih bolezni ali pa alkoholizma v nežnih otroških letih in alkoholizma staršev.

Vsa nezmerna beda, vsa sramotna beda ne vznemirja meščanske družbe in neresen je njen boj zoper to zlo.

Otroških vrtcev in zavetišč je vse premalo, in delo, ki ga opravljajo, je v kričečem nasprotju z zločinom, ki se proti njemu bore.

Čredi bolezni, katerim zapadajo proletarski otroci, zaradi domače bede, se pridružujejo še bolezni, ki jih poraja prenapolnjena šola z nezadostnimi pripravi in slabo učno metodo; nervoznost, glavobol, sv. Vida ples je sadje sedanje šole. Schmid-Monard v Halle je preiskal do 8000 dečkov in deklic na različnih šolah in se je prepričal, da je 30 odstotkov dečkov in 40 odstotkov deklic v starosti od 11 do 13 let ter 60 odstotkov dečkov in 70 odstotkov deklic v starosti 16 do 17 let žrtev navedenih živčnih bolezni.

Število otrok, ki z delom pridobivajo podlago svojega obstanka, je v Nemčiji več nego milijon. Na Saksonkem se ubija 22,8 odstotkov vseh šolskih otrok s pridobivajočim delom; v posameznih krajih so številke še hujše.

Nič čuda ni, da je taka izreja in vzgoja proletarskih otrok bližnjica v peklo korekcijskih zavodov in ječ in da so od dne do dne množiči se samomori beg iz življenske strahote, ki je delež proletarskih otrok.

Rühlejeva knjiga je od začetka do konca pekoča obtožnica sedanjega družabnega reda, ki zanemarija, trpinči in pobija proletarske otroke. V primeri s sramotnim zločinom meščanske družbe je Hierodov greh nedolžna igrača. »Kakor izpreminja kapitalizem telesno življenje proletarskega otroka v mučeništvo, dušno življenje v puščavo, prav tako ustvarja vse pogoje, da se npravno življenje izpremeni v močvirje.«

Če se vzlic vsem grozotam in strahotam, ki nas kakor tesna veriga obdajajo vsenaokolo in ki od njih žive posestni razredi, če se vzlic temu neskončnemu močvirju velik del proletariata dušno in moralno vzdiga nad svoje zatiralce in pretresa njih strahovlado, je to dejstvo učinek blagodejne socialistične vzgoje; zgodovinska naloga socializma je, da spravi s sveta pregrehe in zločine, s katerimi je kapitalizem zamočviril človeško družbo.

Po »Zarji«.

Nekaj o naših izpitih.

Jezikovna kvalifikacija, navidezna in resnična, je v našem stanu mnogokrat velike, važnosti, in prav je tako. A zlorabi take kvalifikacije je treba postaviti meje, drugače trpijo oni, ki so si s trdom pridobili tako kvalifikacijo in trpijo zavodi, na katere se na podlagi navidezne jezikovne kvalifikacije vrinejo ljudje, ki v istini jezika niso zmožni toliko, kolikor je to za šolo v resnici potrebno. Na Kranjskem in Štajerskem se tako izkorišča Nemci, na Primorskem pa Lahi. Zato je v interesu slovenskega učiteljstva in slovenskih šol absolutno potrebno, da postopajo v tem oziru izpitne komisije strogo po predpisu. Le to zahtevamo, nič več

in nič manj. Kandidat, ki hoče biti aprobiran za kak jezik kot učni jezik na ljudski šoli, bi moral biti jezika popolnoma zmožen. Kaki politiški uplivi pri aprobiranju bi morali biti popolnoma izključeni. Znan nam je slučaj, ko je slovenski učitelj, živč mnog let v laškem mestu, pred trdim laškim komisarjem opetovano propadel iz laščine kot predmeta za ljudske šole.

In taki slučajih se ponavljajo večkrat glede laščine, kakor tudi glede nemščine. Drugače pa se godi Lahom in Nemcem, ki polagajo izpite iz slovenščine. Slavni Peerz je le na podlagi izpita iz slovenščine dosegel mesto profesorja v Ljubljani, a znano je, da je mož slovenščine prav malo zmožen; a komisar, znan slovenski pedagog, je hotel biti dober človek. Na Tržaškem služi, kot voditelj slovenske šole laški pesnik, ki zna tako dobro slovenski, da je na vprašanje, iz kakšne moke se dela na Kranjskem kruh odgovoril: »Iz moke od pšenice«. Neki drug laški učitelj je šel delat izpit iz slovenskega učnega jezika na podlagi enomesečnega bivanja »a Stein in Carniolia« (v Kamniku na Kranjskem). Če takle laški učitelj, ki govori jezik tako kakor branjevka »to je botega od življenja« (= prodajalca jestvin), dobi izpričevalo za slovenski učni jezik, ga tržaški magistrat v prvi priliki imenuje voditeljem slovenske šole. In postavnega leka zoper tako imenovanje, žal, ni!

In če se posreči nekaterim, bo gospoda na tržaškem magistratu začela izvajati načrt laškega učiteljskega društva, t. j. dajala bo denarne podpore (kar že deloma dela) onim laškim učiteljem, ki obljubijo polagati izpit iz slovenščine ter jih o priliki imenovala na slovenske okoliške šole na Tržaškem ne le kot voditelje, ampak tudi kot učitelje. In potem se bo kmalu videlo, kaj bo iz tega.

Zato opozarjamo člane izpitnih komisij po Slovenskem, naj nikar ne pardoniirajo laških in nemških učiteljev pri izpitih iz slovenščine. Če bodo **strogo nepristransko** postopali, ne bo noben laški učitelj položil slovenskega izpita; mi dobro poznamo njih jezikovno zmožnost in nadarjenost. Lah se sploh jako težavno uči drugih jezikov, primorski učitelj pa še težje, ker se kot dijak uči edino le laščine in z njo sovraštva do vsega slovanskega.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Zborovanje »Pedagoškega društva« iz Krškega se je vršilo dne 6. t. m. v Tržiču pri Mokronogu. Zborovali smo v prostorih g. Fr. Prijatelja, kjer so imeli tudi oddaljeni gostje skupen obed. Ob 2. popoldne je otvoril zborovanje tov. K. Humek, predsednik P. D. V jedrnatih besedah je pozdravil tovariše in jih bodril k stanovski samozavesti, ki žalibog jako trpi v zadnjem času. Povedal je tudi med drugim, da so gotovi ljudje na svetu, ki revidirajo učiteljsko pošto in kako jih dajejo potem zaradi listov. Govoril nam je iz srca naš Humek, ta vneti zagovornik toli teptanih učiteljskih pravic. Jako točno je bilo še lanko tajnikovo poročilo tov. M. Hočevarja iz Krškega. Omenil je še lanko petindvajsetletnico P. D. Neprijetno nas je dirnilo, da se izvoljeni častni član za diplomu niti zahvalil ni. Jako značilno! Zborovanja se bodo vršila odselej po večkrat na leto in vsakokrat drugod. Zborovanje bi se imelo vršiti drugod, pa je to tamošnji tovariš (?) odklonil. Stanovska zavest, kje si?

Blagajniško poročilo je podala tov. Ziererjeva iz Krškega. Računi so bili v najlepšem redu. Stanje blagajne bi bilo lahko boljše, če bi tovariši segli po knjižici: »Ob petindvajsetletnici«, ki jo je društvo izdalo lanko leto in velja le 1 K.

Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor z izpremembo, da je bil izvoljen namesto odstopivšega tov. Rostoharja od Sv. Duha, tov. A. Skulj, nadučitelj v Tržiču.

Razpravljali smo še o marsičem. Tako smo sklenili tudi, da postavi društvo kandidate za zastopništvo v okr. šolski svet. Tako bomo dobili vedno zastopnike, s katerimi bomo gotovo zadovoljni. Tovariš V. Berce je omenil, da imajo časih zastopniki jako kritično stališče, ker se je že zgodilo, da so jih tovariši o svojih zadevah popolnoma napačno informirali. Priporočal je zato, da dotični, ki se obračajo v kak zadevi do njih, opišejo

* Opozarjali bi na tem mestu na knjigo »Weltsprache und Wissenschaft« (Jena — G. Fischer 1909), kjer zastopajo idejo mednarodnega umetnega jezika in osobito »Ido«-jezika možje kakor L. Couturat, bivši univerzitetni profesor v Parizu; O. Jespersen, univerzitetni profesor v Kopenhagenu; R. Lorenz, politehnični profesor v Zürichu; W. Ostwald, bivši profesor na lipski univerzi; L. Pfaundler, univerzitetni profesor v Gradcu. Vseučiliški profesorji se vendar ne bodo — »igračkali«. To je naše skromno mnenje.

Op. ured.